

י"ט בשבט, תשע"ז, 15.2.2017

גיליון מס' 547

פרשת יתרו

נעשה ונשמע או נשמע ונעשה?

מאת עדי הולצמן, מעלה גלבו

בפרשת השבוע שלנו פונה משה לעם ישראל בבקשת ה' "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" הכוללת גם את הציווי לעשות דברו של ה'. העם עונה בתשובה ישירה: **לֹא אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה.** (שמות כד, ז) פעמיים נוספות העם מגיב בצורה דומה, שתיהן בפרשת השבוע הבא - פרשת משפטים, בה למעשה מסתיים מעמד הר סיני בברית הנכרתת בין הקב"ה לבין העם (כך לשיטת אבן עזרא ורמב"ן המפרשים את המקראות על סדרן). בפעם הראשונה התגובה זהה לתגובה בפרקנו, ואילו בפעם השנייה מוסיפים העם את הנשמע, לנעשה. חכמינו נדרשו למטבע לשון זו ואימרות רבות נאמרו על סדרם של הדברים - איך ניתן לעשות לפני ששומעים? האם לא ראוי קודם לשמוע, להבין, ואז לעשות?

הגמרא מספרת במסכת שבת פח ע"א, על מין אחד שראה את רבא יושב ולומד תורה בעיון. היו אצבעות ידיו מונחות תחת רגליו והיה לוחץ אותן עד שהתחילו אצבעותיו להזיל דם. רבא לא הבחין בדם היורד. אמר לו אותו מין: עם פזיז אתם שהקדמתם פיכם לאוזניכם ועדיין אתם עומדים בפחזותכם. בכך מבהיר המין לרבא שכמו במעמד הר סיני בו העם לא שם לב לעומקם של דברים ופעל בפזיזות, כך גם רבא אינו שם לב למה שקורה איתו באופן פיזי מכיון שהוא שקוע בלימוד.

וממשיך הגוי ואומר: בתחילה היה לכם לשמוע את דברי ה', אם יכולים אתם - קבלו אותם, ואם לא - לא תקבלו. או במילים שלנו קודם תבדקו טוב, ואז תחליטו. תשובתו של רבא למין היא: אנחנו ההולכים בתמימות, כתוב עלינו "תומת ישרים תנחם", ואילו על אנשים ההולכים בעלילות כתוב "וסלף בוגדים ישדם".

ביקורתו של המין מובנת לחלוטין. איך האדם מתחייב למה שאינו יודע מהו? האם אנחנו היינו קונים חתול בשק? בשוק הפרסומת השיווקי בו אנו חיים בא לידי ביטוי הביטוי בצורה הפוכה לגמרי - "נשמע ונעשה". צרור עצות למשווק מבהיר בפסקה הראשונה כי מה שישמע האדם במילים הראשונות, יביא אותו להחלטה האם לרכוש את המוצר או השרות או לא. לכן אין מה להתפלא שכאשר מפרסם חודר אליך לטלפון המילה הראשונה שתשמע היא זכית בפרס, כי לזה בוודאי כדאי להקשיב. אם כך איך ניתן להבין את תגובתו של רבא, וביתר שימת לב את תגובתם של בני ישראל? האם אינם רוצים לדעת, אלא לעשות כשוטים? האם התמימות אותה מציין רבא היא טמינת הראש בחול?

ניתן להציע כי עומק דבריו של רבא אינו מציע תמימות כטיפשות וניתוק גרידא, אלא כשלמות. אנו מניחים כי עולם התורה המנחה אותנו הוא עולם אליו צריך להכנס מתוך שלמות, מתוך קבלה מוחלטת, ואז ניתן לשקוע בו כדי להבינו.

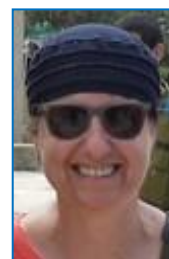
בעולם המשתנה שבו אנו חיים, שולטת המילה זכות. זכויות הילד, זכויות התלמיד, זכויות האזרח ועוד. אפילו חברה התובעת כסף בעבור אנשים חולים נקראת זכות... כולנו רוצים לעמוד על זכויותינו לוודא שקיבלנו מה שמגיע לנו, וזאת כדי שנוכל להתקדם הלאה לפי שאיפותינו. שיח זה החליף את חובות האדם כפי שהיו בעבר. הספר 'חובת הלבבות' מדבר על מחויבות האדם בעולמו, וכך גם חובת התלמידים. חובה נושאת עימה אחריות. האם גם הזכות נושאת בחובה משהו דומה? במוקד הזכות עומד האדם היחיד מול החברה, ואילו במוקד החובה עומד האדם כלפי החברה.

האם בדורנו אנו יכולים להגיד: התחייבנו=נעשה, ואז נשמע=נבין, נראה מה הדבר תורם לנו. כיצד אנו מתמודדים עם שינוי מחשבה ותרבות זה?

מבקשת להציע שהדגם המוצע בפרשות שלפנינו, מביא בפנינו את התשתית הדרושה לקיום חיים דתיים: תחילה קיימת המחויבות הבסיסית. מחויבות זו מובעת על ידי בני ישראל קודם למתן תורה. הבחירה היא במערכת כולה ללא פירוט, ידיעה או הבנה של מכלול הפרטים שבתוכה. עם ישראל בוחר ללכת בדרך זו "וַיַּעֲנוּ כָּל הָעָם יַחְדָּו וַיֹּאמְרוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה" (יט,ח). חלק מהמחויבות מבוססת על האחדות. בשלב השני לאחר שמיעת עשרת הדברות ותשתית המצוות שבפרשת משפטים שב העם ומצהיר על מחויבותו שלא השתנתה: "וַיָּבֵא מֹשֶׁה וַיְסַפֵּר לָעָם אֵת כָּל-דִּבְרֵי ה' וְאֵת כָּל-הַמִּשְׁפָּטִים וַיַּעַן כָּל-הָעָם קוֹל אֶחָד וַיֹּאמְרוּ כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה" (כד,ג) הקול האחד והאחיד שב ומקבל על עצמו, הפעם לאחר ידיעת חלק מן המצוות. רק לאחר מכן נכרתת הברית - הקב"ה מעגן את המחויבות ההדדית בינו לבין עמו בברית. דברי התורה נכתבים, ישנו קורבן וזריקת דם, ישנו ספר ברית "החוזה" הנקרא בקול, ואחריו יש אישור סופי של ההסכם עם העם "וַיֹּאמְרוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע" (כד,ז).

העם אינו מגיע לברית ללא ההתחייבות הכללית המוקדמת שלהם. אחריה מתחיל המסע לבדיקת הנובע ממחויבות זו, והרצון להבין ולעשות באהבה כל מה שהתחייבנו אליו.

נדי הולצמן, מתגוררת בקיבוץ מעלה גלבוע. לומדת ומלמדת תנ"ך.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום [unsubscribe](mailto:unsubscribe@kdati.org.il) בשורת הנושא. יש לכתוב amudim@kdati.org.il בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il
אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il